

La lingua avra vistas

L'ollandais/flam en il mund

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **«La lingua avra vistas»: Uschia pon ins translatar: «Taal schept kansen», motto da la Cumissiun interparlamentara da la «Nederlandse Taalunie» (NTU) ils 10 d'october 2015 a Brussel. Gea, «Brussel», senza «ü» e senza «-s» final: Uschia ha num lezza citad en la lingua cuminaivla dals Pajais Bass, da la Belgia e dal Suriname (respectivamain 17 milliuns, 11 milliuns e 544000 olmas).** Quest linguatg german, «het Nederlands», resguarda directamain la Belgia, stadi federal, mo en sia part nord, la Flandra («Vlaanderen», passa sis milliuns olmas); il linguatg pon ins numnar per rumantsch «l'ollandais/flam», ma forsa chatta insatgi in meglier num. La «taalunie» («uniun linguistica») fa endament sia fundaziun 1980 tranter ils Pajais Bass e la Belgia; il Suriname, anteriura colonia ollandaisa en l'America dal sid, tranter las duas Gujanas, è commember da la NTA (info@taalunie.org) dapi 2004. La NTA ha suttascrit patgs speziels cun Aruba, Curaçao e Sint Maarten (1), las trais Antillas autonomas che cun ils Pajais Bass europeics furman il reginam dals Pajais Bass. Ella ha gist publictà il program da sia «meerjarenbeleid» («politica da plirs onns»); i suonda ina resumaziun davart la politica da la lingua en ils pajais pertutgads, interessanta era per in public rumantsch.

Incumbensas multifaras

«24 milliuns umans discurrin il pli gugent ollandais/flam. La lingua è fitg impurtanta per mintga uman: Ella fa part da sia atgna identitad culturala (...). La globalisaziun (...) ha mess en dumonda la posiziun d'ina lingua mesauna sco l'ollandais/flam, oravant tut perquai che l'englais influenzescha ferm la cultura linguistica. Dalonder il privel che

l'ollandais/flam perdia impurtanza en domenas socialas fundamentalas, sco la scienza, l'economia, l'innovaziun e l'instrucziun; lura fiss el mo pli in med da communitgar aifer la sfera privata. Quai fiss ina gronda perdita per tut quels umans che discurrin lez linguatg e per lur convivenza (...). Per procurar ch'el sa conservia sco lingua integrala, duvrada en tut las domenas socialas, basegn'ins ina politica cumplexsiva. Quai è in'obligaziun impurtanta da las autoritads. Quellas dals Pajais Bass, da la Flandra e dal Suriname han surdà lur responsabladad per lur lingua a la NTU sco organisaziun transcunfinala che collia l'entir intschess linguistic (...). La NTU reunescha differentas organisaziuns che han gugent l'ollandais/flam; ella procura uschia per ina colliaziun areguard la politica da lingua (...). L'ortografia, il vocabulari e la grammatica èn ils fundaments da nos linguatg. La NTU è l'autorità competent per lezzas domenas; ella cusseglia tgi che fa diever da la lingua. Quai fa'la adina dapli online (...). Sia funcziun è quella d'ina cisterna u d'in reservuar da patratgs davart l'instrucziun d'ollandais/flam. Ella assista per exempel persunas che l'instrueschan a l'exteriur e stimulescha umans da là a l'emprander.»

En l'Africa dal sid

La NTU ha publictà dacurt ulteriurs texts che dattan perditga d'auters quitads. La dieta da Brussel ha deditgà duas gruppas da lavur a temas ch'i fiss interessant d'enconuscher meglier areguard ils pajais da la NTU. L'emprima aveva num: «Impurtanza dal linguatg standard tar la reconuschientscha da varietads e variantas.» Ils Pajais Bass reconuschin trais linguatgs regiunals: Il saxon bass en las provinzas dal nordost, il limburgais en Limburg (Maastricht) ed il fris. Il fris dal vest è uffizial sper l'ollandais en la provinza da Frisia,

ma tge munta concretamain la reconuschientscha («waardering») da tschels dus? La segunda grappa aveva num: «Reconuschientscha d'ina plurilinguitad parziala per la lavur ed il turissem da cunfin.» Ma la decleraziun la pli significativa è la conclusiun d'in text intitulà: «Taal schept kansen.» Ella tuna per rumantsch: «Ins po malduvrar in linguatg, pia era l'ollandais/flam, persclauder umans (...). Quest lain nus però duvrar sco punt vers autras persunas e culturas. Ina lingua disfa rempars. Ina lingua avra vistas.» Gea, malduvrar in linguatg pon ins. Quai han ins fatg durant decennis cun in figl da l'ollandais numnà «afrikaans»: «Quest linguatg deriva da l'ollandais, creschì en Africa dapi il 17avel tschientaner, ch'ils colonists alvs da la regiun dal Cap han transferì encunter nordost e nord. Ils blers vegnivan da la provinza d'Olanda (...). L'ollandais en l'Africa dal sid ha fatg tras midadas cunzunt en ses vocabulari» (2). Durant e suenter l'Emprima Guerra mundiala è creschì il naziunalissem 'afrikaans' or da la persuasiun che Dieu haja tschernì quel pievel e l'haja dà in linguatg cuminaivel, uffizial en l'Africa dal sid dapi 1925. Sia partida politica ha gudagnà las eleziuns da 1948 ed institui il sistem da l'«apartheid», fundà sin la dominaziun dals alvs. Dapi la vieuta da 1990 ha l'Africa dal sid indesch linguas uffizialas; l'afrikaans' discurrin sco emprima lingua 13,5% da las 54 milliuns olmas en quel vast pajais. La NTU ha contacts cun instituziuns culturalas da linguatg 'afrikaans'; tgi sa sch'i pon e vulan sviluppar lur collavuraziun?

1. Popolaziuns respectivas: 112162, 150563 e 37224.

2. Harald Haarmann, *Kleines Lexikon der Sprachen. Segunda ediziun repassada*. Minca (C. H. Beck, ISBN 3 406 42923 4) 2002, pp. 26–27, chavazzin «Afrikaans».